

KKI

4:1

Milyen hatással lesz Európára
az amerikai katonai erők
változó jelenléte?

KKI 4:1

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2020.

Szerkesztő:

Wagner Péter – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szerzők:

Csiki Varga Tamás – NKE EJKK Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Kaiser Ferenc – Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Varga Gergely – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Wagner Péter – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szöveggondozás és tördelés:

Lévárt Tamás

Fotó:

Wagner Péter

Távozó amerikai helikopterek a Hawk Strike 2020 magyar-amerikai hadgyakorlaton

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának

A sorozatban eddig megjelent kiadványok

2020/17. [What Can Be Expected of Germany's Presidency of the Council of the European Union?](#)

2020/16. [Hogyan változhat Kínamegítélése Kelet-Közép-Európában a világvárvány hatására?](#)

2020/15. [How does the Coronavirus outbreak affect Middle Eastern and North African conflicts?](#)

Régebbi számaink elérhetőek a [KKI](#) honlapján.

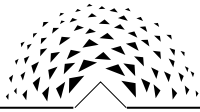
A Külügyi és Külgazdasági Intézet 4:1 című sorozatában négy kutató válaszol röviden ugyanarra a – nemzetközi politikát és gazdaságot érintő – kérdésre. Célunk a magyarországi tudományos viták elindítása és a szakértők közötti párbeszéd elősegítése. Ebben a számunkban a következő kérdésre kerestük a választ: *Milyen hatással lesz Európára az amerikai katonai erők változó jelenléte?*

WAGNER PÉTER

Az amerikai döntés mögött kettős érvrendszer húzódik meg, és valószínűleg mindkettőben van némi igazság. Egyfelől Donald Trump Németország, a „vonakodó szövetséges” megbüntetéséről beszélt, míg a döntést hivatalosan bejelentő Pentagon szakmai érvekbe igyekezett becsomagolni az amerikai erők részleges kivonását és átcsoportosítását. A hosszú távú hatások értékelésekor érdemes figyelembe venni, hogy az Európában állomásozó erők kb. 10 százalékát vonták csak ki, igaz, a távozó erők nagyrésze az a 2. páncélos felderítő ezred (2. Cavalry Regiment) lesz, amely 2014 óta kulcsszerepet játszott a kelet-európai szövetségesekkel közös hadgyakorlatokban, és az Obama-korszak kivonásai után (amikor két, komoly tűzerővel rendelkező nehéz dandárt vontak ki) a két megmaradt manőver erő egyike volt. A gépesített dandár távozásával már csak az Olaszországban állomásozó 173. légideszant dandár (173. Airborne Brigade) marad Európában, miközben a változások alig érintik az amerikai haderő hatalmas és kiterjedt támogató infrastruktúráját (légiutántöltés, logisztika, egészségügy, vezetés-irányítás, híradó, felderítés) a kontinensen.

Meggyengül ezzel Európa biztonsága? Katonai értelemben szerintem nem. Egyrészt a NATO európai tagjai a 2014-es walesi csúcson tett vállalásaiknak megfelelően folyamatosan [növelték](#) saját terheiket, még ha a 2020-as koronavírus-járvány költségvetési megszorításai esetleg ki is fogják tolni egyes országokban a védelmi kiadások 2%-os elérését a vállalt határidőig. Bár gyakran hallani érvékként, hogy a szövetség katonai kiadásainak 70 százalékát az USA adja, ez az összehasonlítás félrevezető, mert ilyenkor az amerikai védelmi kiadások egészét állítjuk szembe a másik 29 tagországéval, miközben Washingtonnak globális hatalomként a világ más részein is komoly kötelezettségei vannak. Az IISS brit kutatóintézet számításai [szerint](#) 2018-ban az Egyesült Államoknak a kontinens védelmére fordított közvetlen kiadásai 30,7 milliárd dollárt tettek ki, míg az európai szövetségesek 239,8 milliárd dollárt fordítottak katonai védelemre. Az elmúlt két évben ezek az arányok Európa javára változtak.

Az amerikai logika szerint az elrettentési képesség fenntartásához nincs feltétlenül szükség harcoló erők állandó állomásoztatásához, ahhoz elég lesz rotációban csapatokat küldeni Európába, illetve konfliktus esetén erőket átdobni a kontinensre. A Defender 2020 hadgyakorlat épp ennek próbáját szolgálta volna idén. A koronavírus-járvány miatt félbeszakadt gyakorlat során mintegy 20 000 katonát és ugyanennyi haditechnikai eszközt terveztek áthozni az Egyesült Államokból, hogy aztán a kirakodást követően ezek az egységek felvonuljanak

a Baltikumba. Ez egyben nagyobb döntési szabadságot ad a Pentagonnak, és a 2018-as Nemzeti Védelmi Stratégiában [megfogalmazott](#) műveleti kiszámíthatatlanságot (operationally unpredictable) növeli az ellenfelek felé, azaz, hogy hol, mikor, merre mozdulnak az amerikai erők.

Az amerikai döntésnek természetesen van egy szimbolikus, politikai jelentősége is, ami világosan Németországnak, illetve általában a transzatlanti kapcsolatoknak szól. Berlin és Washington között a konfliktus nem új keletű a teherviselés, vagy a Kínával és Oroszországgal ápolt kapcsolatok miatt. Valószínűleg az amerikai katonai erők változó jelenléte kapcsán összeérték a Pentagon racionalizálási elképzelései és Donald Trump Berlint érintő szándékai. Talán az sem véletlen, hogy a júniusban megszellőztetett 9500 főnél még több katonát is vonnak ki, vagy csoportosítanak át Németországból.

A mostani létszámváltozások a transzatlanti kapcsolatok mélyebb válságának csupán tünetei, a kapcsolatok akkor rendezhetők, ha az Atlanti-óceán mindkét oldalán képesek lesznek közelíteni a fenyegetés percepciót, ha Európa többet fog tenni egy hiteles önvédelem felé, és talán ha 2020 novemberében demokrata elnököt választanak az Egyesült Államokban.

CSIKI VARGA TAMÁS

Bár adja magát az az értelmezés, hogy a Németországban állomásozó amerikai katonai erők létszámának csökkentését [a mélypontra lévő német-amerikai kapcsolatok](#) számlájára írjuk – amiben az időzítés és a politikai kommunikáció stílusa tekintetében van is valami –, mégis, a szélesebb kontextust figyelembe véve három tényezőt érdemes szem előtt tartani, mielőtt elragad minket a pánikhangulat.

Elsősorban azt, hogy az amerikai erők nemzetközi „átcsoportosítása” annak az általános trendnek a része, aminek keretében [közel egy évtizede az Egyesült Államok geostratégiai fókusza a csendes-óceáni térség \(ezen belül a globális kihívó, Kína\) felé fordul](#), aminek részeként a katonai jelenlétet is erősítik a térségben. Ezzel párhuzamosan csökken az amerikai jelenlét Afrikában, Európában és még az évtizedekig az amerikai külpolitika fókuszában álló Közel-Keleten is. [Mint arra korábban rámutattunk](#), az Európában állomásozó amerikai erők létszáma 2009-2019 között csupán 6000 fővel, 72 000-ről 66 000-re (miközben összességében a világban állomásozó amerikai katonák létszáma 50%-kal, 352 000-ről 174 000-re) csökkent, így az átfogó trenden belül a mostani 5600 fős csökkentés bár jelentős, de nem drámai. Különösképpen, ha a NATO rotációs jelenléttel, illetve hadgyakorlatok által fokozott mobilitással képes demonstrálni a megfelelő elrettentő erőt.

Ehhez kapcsolódik a második tényező, miszerint az amerikai erők nemzetközi telepítésének és feladatrendszerének (force posture) változásai gondos értékelő és súlyozó stratégiai tervezés eredményeképpen születnek, nem pedig Trump elnök napi kívánalmai szerint. Az amerikai védelmi tervezési ciklus idén tart ott,

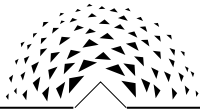
hogy a különböző magasabb szintű stratégiai dokumentumok 2018-2019-es frissítését követően tavasszal a Közel-Keletet és Közép-Ázsiát „lefedő” [CENTCOM erőit](#), most pedig az Európáért felelős EUCOM erőit és feladatrendszerét is felülvizsgálták. Hovatovább, az amerikai stratégiai hangsúlyváltozásokra érzékeny [NATO is nekilátott egy új, minden hadszíntérre egységesen vonatkozó euroatlanti stratégia kidolgozásának](#).

Harmadrészt pedig ez a lépés egy újabb – immár sokadik – üzenet arra vonatkozóan, hogy Európának többet kell tennie saját biztonsága és védelme érdekében. Ez a szükségszerűség nem csupán a katonai kiadások növelésére vonatkozik (mely téren [az európai államok 2015 óta egyébként jobban teljesítenek](#)), hanem a haditechnikai modernizációra, illetve az olyan stratégiai képességek biztosítására, amelyek egy európai védelmi, vagy Európa szomszédságában végrehajtott válságkezelő műveletben is alapvetőek lennének, amelyeket általában az Egyesült Államok „szokott” biztosítani ad hoc koalícióban vagy a NATO-n keresztül. Ahogy ezt közel tíz éve Líbiában láthattuk, ilyen képességek például a légi utántöltés, a hírszerzés, felderítés, megfigyelés, célmegjelölés, a műholdas vezetés-irányítás és kommunikáció, a precíziós csapásmérés stb.

Ezzel szemben egy védelempolitikai elemző szemüvegén keresztül szemlélve elgondolkodtató, hogy az általánosságban bővülő forrásokat biztosító, így széles körben (már a megállapodás ténye miatt is) ünnepelt [2021-2027-es időszakra szóló EU költségvetési javaslat \(MFF\)](#) a 2018-as kiinduló javaslatnál/igénynél a közös haditechnikai fejlesztések beindítást finanszírozó Európai Védelmi Alap (EDF) számára 39%-kal kevesebb (a döntés alapján 7 milliárd euró), a katonai mobilitási programoknak 74%-kal kevesebb (1,5 milliárd euró), az EU „békeeszköze” (peace facility) számára pedig 46%-kal kevesebb (5 milliárd euró) forrást [biztosít](#). Kétségtelen, hogy az európai gazdaság újraindítása és a koronavírus-járvány okozta károk mérséklése prioritás, ugyanakkor ez az európai védelmi szükségletek és az amerikai elvárások szempontjából csak visszafogott erőfeszítés.

KAISER FERENC

Az amerikai erők kivonása mögött az a mélyebb kérdés húzódik meg, hogy az európai államok döntéshozói hajlandóak-e a megfelelő anyagi erőforrásokat átcsoportosítani a védelmi szférába. Több okból sem valószínű, hogy Európa – halogató, forrásmegvonó – álláspontja érdemben változna a haderőfejlesztés, korszerűsítés kérdésében. Az első és legfontosabb kérdés a pénz, hiszen az előregedő – ezért egyre komolyabb egészség- és nyugdíjbiztosítási terheket nyögő – európai gazdaságok csak nagyon nehezen tudnák úgy kigazdálkodni a szükséges többszázmilliárd dolláros tételeket, hogy ne kelljen a szociális szféra kiadásait megvágniuk. (Washington és európai szövetségesei között visszatérő vita, hogy ki mennyit költ a közös védelemre.) Ha a NATO hivatalos – az adatszolgáltató kormányok által némileg kozmetikázott – adatait nézzük, akkor szembetűnő az

különbség. A 2019-re becsült 1039,6 milliárd dollárból, amit a tagállamok védelmi célokra fordítottak, az USA 730,1 milliárdot költött, vagyis az összkiadás kicsit több mint 70%-át. A többi ország – Kanadával együtt – úgy szánt 309,5 milliárdot a védelmi szektorra, hogy együttes bruttó nemzeti össztermékük jócskán meghaladja az Amerikai Egyesült Államokét. Ezt jól jelzi az is, hogy noha a NATO-tagállamok már 14 éve ígéretet tettek arra, hogy védelmi kiadásukat a GDP legkevesebb 2%-ára növelik, ezt 2019-ig az Egyesült Államokon kívül csak a három balti állam, továbbá Lengyelország, Románia, Bulgária – erős kérdőjelekkel – Görögország és az Egyesült Királyság teljesítette. A szükséges források „elsumákolásában” a kontinens gazdasági nagyhatalma, Németország jár az élen, hiszen mindössze 54,75 milliárd dollárt (1.38%) költött védelmi célokra, nagyjából 24,6 milliárd dollárral kevesebbet a vállalnál. Ez pedig a – mindig szűkös forrásokból gazdálkodó – [többi](#) európai állam számára is követendő példa.

A haderő érdemi fejlesztésére irányuló csekély európai hajlandóság fő oka a látható katonai fenyegetés hiánya. Európa országainak (politikusaiknak) többsége szerint jelenleg semmi sem indokolja a védelmi kiadások jelentős növelését. Az USA globális hegemoniáját egyre jobban erodáló Kínai Népköztársaságban, illetve az újra globális szerepre törekvő Oroszországi Föderációban az európaiak többsége inkább fontos gazdasági partnert lát, mint katonai fenyegetést.

A másik ok magához a washingtoni döntéshez köthető, mely szerint csökkentik az Európában állomásozó amerikai katonák létszámát. A kivonni szánt állomány 6400 fő, ami kevesebb, mint az Európában állomásozó haderő 10 százaléka, tehát még így is marad több mint 60 000 amerikai katona, nem is beszélve a hatalmas raktárkészletekről. Ráadásul az USA haderejét elsősorban globális erőketvitési képességei (stratégiai szállító- és légi utántöltő gépek, ro-ro szállítóhajók, repülőgéphordozók stb.) teszik egyedülállóvá, amelyek segítségével gyorsan nagy létszámú erőket képesek a kontinensek között mozgatni, azaz az Európában lévő erők létszáma pár hét alatt akár meg is duplázható. Ráadásul a NATO-val – tagállamai közül különösen Németországgal – szemben nagyon kritikus Donald Trump újraválasztása meglehetősen bizonytalan. A demokrata jelölttel, Joe Bidennel pedig – esetleges győzelme esetén – sokkal könnyebben szót fognak érteni az európai vezetők.

Rövid távon tehát biztosan semmi változáshoz nem fog vezetni az amerikai csapatkivonás Európa biztonság- és védelempolitikájára, hosszú távon pedig nagyban attól függ a jövő, hogy ki nyeri év végén az amerikai elnökválasztást.

VARGA GERGŐ

Donald Trump amerikai elnök döntése 12 000 amerikai katona Németországból történő kivonásáról váratlanul érte Berlint és az európai szövetségeseket. A megfelelő konzultáció a német féllel sajnálatos módon ezúton is elmaradt egy stratégiai jelentőségű kérdésben, ami tovább

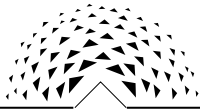
erodálja nemcsak a német, hanem általában az európai NATO-szövetségesek Washingtonba vetett bizalmát. A döntés ugyanakkor egy hosszabb ideje tartó folyamatba illeszthető, másrésztől alapvetően nem változtatja meg az európai katonai erőegyensúlyt.

A Németországban állomásozó amerikai katonák létszáma a hidegháború vége óta összességében csökkenő tendenciát mutat, legutóbb Barack Obama elnöksége idején, 2012-ben történt nagyobb arányú csapatkivonás Németországból. Igaz ugyanakkor, hogy az orosz-ukrán konfliktus 2014-es kirobbanását követően az Obama-kormány korábbi csapatcsökkentésével azonos mértékű létszámemelésre került sor az Európában államoszó erőket tekintve, amely Németországot is érintette. Ebben a tekintetben tehát megállapítható, hogy míg az orosz-ukrán válság megakasztotta az amerikai erők létszámcsökkenését, a korábbi két évtizedes folyamat folytatódik.

Noha a mostani döntés értelmében 5400 főt más európai országba helyeznek majd át, az Európában állomásozó erők létszáma így is 6400 fővel fog csökkenni. A mostani döntés tehát úgy is értelmezhető, hogy a washingtoni döntéshozók értékelése szerint egy esetleges orosz-NATO konfliktus jelenlegi kockázati szintje megengedi, hogy Amerika csökkentse európai jelenlétét. Washington továbbá számol azzal, hogy az európai szövetségesek a kieső amerikai erőket, illetve azok elrettentési képességét legalább részben pótolják. Ebben a tekintetben tehát a csapatkivonás nemcsak Németországra helyez nyomást, hanem a többi európai szövetségesre is. A döntés mögött továbbá az amerikai globális stratégia tükrében a csendes-óceáni – különösen Kínára összpontosító – biztonsági kockázatok felértékelődése, illetve az amerikai védelmi kapacitások és pénzügyi források ennek megfelelő újra osztása is meghúzódik. Értékelésem szerint tehát a globális stratégiai megfontolások is szerepet játszottak a csapatkivonás hátterében.

Mindemellett a döntés kétségtelenül Németországnak szóló üzenet is, amint az Donald Trump nyilatkozataiból is kitűnik. Washington és Berlin kapcsolata a Trump-elnökség kezdete óta folyamatosan romlik, amelyben kétségtelenül jelentős szerepet játszik, hogy Németország nem költ lehetőségeihez mérten a védelmi szférára. Ugyanakkor a kétoldalú kapcsolatokat számos más, a NATO-kötelezettségekkel nem szorosan összefüggő kérdés is terheli, amely miatt Németország kritizálása belpolitikailag is kifizetődő az amerikai elnök számára. Donald Trump tehát nem véletlenül hangsúlyozta a döntés Németországot „büntető” jellegét, a csapatkivonás azonban egész Európát érinti. Ebben a tekintetben a döntésnek vélhetően a keleti tagállamokban sem örültek.

Érdemes hangsúlyozni az amerikai csapatkivonás politikai oldalát, mivel rövidtávon kevésbé érinti a NATO számára rendelkezésre álló katonai képességeket és készültséget, tekintettel arra is, hogy a művelez végrehajtása is évekbe telhet. Ráadásul, amint azt 2014 után tapasztalható volt, a stratégiai környezet változása esetén a döntés visszafordítható. A csapatkivonás arra utaló politikai jelzés Washington részéről, hogy Európa a Fehér Ház prioritási listáján hátrébb csúszott, továbbá az európai szövetségesek számára nyújtott amerikai

biztonsági garancia „ára” politikai és anyagi értelemben is emelkedik, Washington nagyobb védelmi teherviselést és erőteljesebb politikai igazodást vár el a nagy horderejű stratégiai kérdésekben.

Az európai szövetségesek önmagában e döntés hatására nem fogják újraértékelni a transzatlanti kapcsolatrendszerét és a NATO-ban betöltött szerepüket. Biztonságukat illetően továbbra is ráutaltak az amerikai védernyőre, amelynek – legalábbis belátható időn belül – nincs alternatívája. Az amerikai döntés ugyanakkor egy újabb állomás abban a folyamatban, amely az Amerikától való függés csökkentésére vonatkozó percepciók erősödésére mutat. Az azonban erőteljesen kétséges, hogy a percepciókat mennyire fogják az európai stratégiai autonómia erősítésére irányuló közös európai tettek követni. Sajnálatosan marad a transzatlanti kapcsolatok lassú eróziója Európa önálló(bb) lábra állása nélkül.